

DOPRINOS ANDRIJE SZEGEDYJA NA PODRUČJU CRKVENE I SVJETOVNE GLAZBE¹

KATARINA KOPREK

*Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38
10 000 ZAGREB*

UDK / UDC: 783:271.4Segedi, A.

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/m16wjcep49>

Prethodno priopćenje / Preliminary Paper

Primljeno / Received: 23. 11. 2020.

Prihvaćeno / Accepted: 30. 8. 2021.

Nacrtak

Grkokatoličkom svećeniku o. Andriji Szegedyju pripada jedinstvena uloga na području crkvenog pjevanja hrvatskih grkokatolika Križevačke biskupije. Kao sudionik buđenja nacionalnoga i obnoviteljskoga glazbenog razdoblja crkvene i svjetovne nacionalne glazbe kršćanskoga Istoka i Zapada Szegedy je od zaborava sačuvao znatan dio duhovne tradicijske glazbene baštine prvenstveno kao prvi melograf starih žumberačkih napjeva Osmoglasnika (prostopjenija), a potom i kao glazbeni pedagog crkvenoga i svjetovnoga zbornoga pjevanja u grkokatolič-

kom sjemeništu u Zagrebu te kao skladatelj glazbene balade *Grob kaludjerov* (1894) za zbor i soliste na tekst Antuna Nemčića.

Ključne riječi: Andrija Szegedy (Sriemac); hrvatski grkokatolici; Križevačka biskupija; grkokatoličko sjemenište; prostopjenije; Osmoglasnik; Antun Nemčić; *Grob kaludjerov*
Keywords: Andrija Szegedy; Croatian Greek Catholics; Diocese of Križevci; Greek Catholic Seminary; prostopjenije; octoechos; Antun Nemčić; *Grob kaludjerov*

1. Uvod. Izvori i ciljevi istraživanja

Grkokatolički svećenik o. Andrija Szegedy/Segedi bio je sudionik osobita buđenja nacionalnoga i obnoviteljskoga glazbenog razdoblja crkvene i svjetovne na-

¹ Rad je proširena verzija referata koji je predstavljen na znanstvenom kolokviju »Život i djelo Andrije Segedija (1862.-1920.)« u povodu 100. godišnjice smrti (13. veljače 2020) na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Organizatori: Križevačka eparhija, Grkokatoličko sjemenište, Institut za ekumensku teologiju i dijalog »Juraj Križanić« Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

cionalne glazbe kršćanskoga Istoka i Zapada u drugoj polovici 19. stoljeća. Budući da dosad o njemu nije provedeno ni jedno istraživanje, cilj je ovoga rada istražiti kojim se glazbenim područjem bavio te utvrditi ulogu i sveukupne zasluge o. Andrije Szegedyja na području crkvenog i svjetovnog pjevanja hrvatskih grkokatolika Križevačke biskupije (eparhije).² Istraživanje se temelji na analizi povijesnoga gradiva koje se nalazi u privatnom posjedu prim. dr. Gorana Ivaniševića, kojemu izražavam svoju zahvalnost na ustupljenom gradivu.³ Nadam se da će ovaj rad i dobiveni rezultati potaknuti širu znanstvenu javnost na daljnje istraživanje ove teme.

2. Životopis Andrije Szegedyja i pitanje liturgijskog jezika i pjevanja u bogoslužju u Hrvatskoj

2.1. Kratki životopis o. Andrije Szegedyja

Poznato je da su mnogi grkokatolički svećenici bili ugledni i aktivni članovi hrvatskoga društva. Mnogi su od njih dali golemi obol u gospodarskom, političkom, kulturnom i vjerskom životu Crkve i društva. Jedan od njih bio je Andrija Szegedy, podrijetlom Rusin (rođen u Šidu 1862,⁴ preminuo u Kričkama kod Drni-

² Križevačka biskupija ili Križevačka eparhija okuplja grkokatolike na cijelome području Hrvatske, Slovenije te Bosne i Hercegovine. Grkokatolička Crkva ili Crkva istočnoslavenskog obreda jest Crkva vlastitog prava (*sui iuris*), koja se u bogoslužju služi bizantskim obredom i grčkim, staroslavenskim ili narodnim jezikom, a u punom je zajedništvu s rimskom Crkvom te priznaje Papu za svojega vrhovnog poglavara. Grkokatoličku Crkvu u Hrvatskoj organizirali su oni kršćani grčko-slavenskog obreda koji su u 16. i 17. stoljeću ostavili svoja sela u Dalmaciji i Bosni te prebjegli pred Turcima u slobodne krajeve hrvatske Vojne krajine. Središta grkokatoličkoga crkvenog života bila su Marča kao prvo sjedište biskupa od 1611. godine nakon sklapanje unije s Rimom, Pribić kraj Žumberka te Križevci, u kojima je 1777. ustanovljena Križevačka biskupija za vjernike istočnog obreda. Križevačka biskupija u sastavu je zagrebačke metropolije (od 1852). Vjernici te biskupije su Hrvati od 1611. godine, Rusini od 18. st. te Ukrajinci i drugi od 19. st. Vjernici Križevačke biskupije hrvatskoga podrijetla potječu iz Marčanske unije iz 1611. godine, Rusini iz Užgorodske unije iz 1646. te Ukrajinci iz Brestlitovske unije iz 1596. godine. Jurisdikcija Križevačke eparhije obuhvaćala je sve katolike istočnog obreda u bivšoj državi, uključujući velike skupine grkokatolika u Vojvodini i u Makedoniji. Danas se jurisdikcija Križevačke eparhije proteže na Republiku Hrvatsku, na Bosnu i Hercegovinu i na Sloveniju. Od godine 1966. sjedište biskupije nalazi se u Zagrebu, gdje je i grkokatoličko sjemenište. Sjemenište je najstarija institucija eparhije koja je izgrađena u drugoj polovici 17. stoljeća. U Zagrebu se na Gornjem gradu pored sjemeništa također nalazi konkatedralna crkva sv. Ćirila i Metoda.

³ Pristup arhivu u grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu nije mi bio moguć zbog nesređenosti glazbenog arhiva.

⁴ Migracije stanovništva tijekom 18. stoljeća uzrokovane ekonomskim i društveno-političkim zbivanjima dovele su do toga da se na područje današnje Vojvodine doseljavaju Rusini i Ukrajinci iz Zakarpatске Rusije. Godine 1802. organizirana je prva selidba Rusina u selo Šid, gdje je sljedeće godine već živjelo 40 obitelji. Godine 1812. u Šidu su živjele 52 rusinske obitelji, dok ih je 1848. godine bilo 80. U Šidu je u prvoj polovici 19. st. osnovana grkokatolička župna škola, dok su u drugim novim središtima Rusini išli u pravoslavne ili druge katoličke škole. Rusini i Ukrajinci dolaskom iz svojih pradomovina sa sobom donose i dio vlastitoga kulturnog nasljeđa i pripadnost istočnom bizantsko-slavenskom obredu. Usp. Mateja HRGOVAN: *Kultura i povijest ukrajinske dijaspore u suvremenim istraživanjima* (pita-

ša 1920. godine), u glazbenom svijetu poznat pod imenom »Andrija iz Srijema«,⁵ kako se navodi u vinkovačkom tjedniku *Svjetlost* iz 1910. godine prigodom proslave »narodnog« blagdana svetih Ćirila i Metoda.⁶ U tom članku nalazimo sljedeće: »U 9 sati bila je svečana služba Božja u rim.-kat. župnoj crkvi, koju je služio grkokatolički paroh iz Petrovaca o. Andrija Szegedy (u muzikalnom svijetu poznat pod imenom Andrija iz Srijema).«⁷ Kao pitomac grkokatoličkoga sjemeništa Szegedy je završio gimnaziju u Zagrebu, a bogoslovske nauke u Beču kao pitomac »Barbareuma«. Godine 1885. zaredio se za grkokatoličkoga svećenika Križevačke eparhije. Bile su mu povjerene razne službe: vršio je službu biskupskog tajnika i predsjednika duhovnoga stola, ravnatelja grkokatoličkoga sjemeništa u Zagrebu, ravnatelja grkokatoličkoga sirotišta »Julianeum« i vjeroučitelja za grkokatolički vjeronauk u Križevcima, upravljao je dušobrižništvom u Kucuri u općini Vrbas u Vojvodini te u Dišniku (mjesto u sastavu grada Garešnice u Hrvatskoj). Godine 1900. djeluje kao misionar u Bosni među brojnim doseljenicima Ukrajincima u okolici Banje Luke i Prnjavora.⁸ Godine 1919-1920. bio je župnik u Kričkama u Dalmaciji, gdje je umro 12. veljače 1920. godine.⁹

Andrija Szegedy uvijek se zalagao za poboljšanje duhovnoga i materijalnoga stanja svojih župa, ali i za podizanje nivoa kulturno-prosvjetnoga života svojih župljana. Budući da je bio glazbeno talentiran, posebno je njegovao crkveno »pojanje« i duhovnu glazbu te je zaslužan za obnovu i razvitak grkokatoličkoga liturgijskog pjevanja u Zagrebu i u Križevačkoj eparhiji uglavnom na (ruskom) crkvenoslavenskom jeziku.¹⁰ Naime, bilo je to vrijeme organiziranoga širenja ćirilometodske ideje, tj. rješavanje pitanja liturgijskog jezika u bogoslužju u Hrvatskoj.

nja prijevoda terminologije), diplomski rad, Zagreb: Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti – Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012, 15-16.

⁵ U Srijemu su najkompaktnija naselja Rusina bila Šid, Petrovci i Bačinci. Usp. *ibid.*

⁶ U Vinkovcima je djelovao glagoljaš i ćirilometodijanac, veliki rodoljub i kulturni pregalac Jakob Stojanović. Od njega je potekla inicijativa za slavljenje Liturgije na blagdan svetih apostola Ćirila i Metoda na slavenskom jeziku i da ju predslavi grkokatolički svećenik iz Petrovaca. Usp. Branko OSTAJMER: Two Viennese Students – the Bishop and his Disobedient Pastor Jakov Stojanović, u: Darija Damjanović Barišić – Grgo Grbešić – Tomislav Mrkonjić (ur.): *Josip Juraj Strossmayer 1815 – 2015.*, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2017, 103-122, <<http://histedu.isp.hr/histedu/wp-content/uploads/2018/03/06-Ostajmer.pdf>> (25.3. 2020).

⁷ Jakob STOJANOVIĆ: Proslava narodnog blagdana, *Svjetlost*, 6 (10. 7. 1910) 28, 1; Staroslavenska misa, *Svjetlost*, *Svjetlost*, 6 (10. 7. 1910) 28, 2.

⁸ Godine 1897. u Prnjavoru je osnovana ukrajinska (rusinska) grkokatolička parohija, a prvi je paroh bio Andrija Szegedy, koji je 1909. otišao iz Bosne, a parohiju je predao o. Feliks Šćurku. Godine 1900. osnovao je prve dvije župe – Prnjavor i Devetinu. Usp. Oleg RUMJANCEV: Prvi podaci o identitetu bačko-srijemskih i bosansko-slavonskih Rusina, u: Jevgenij Paščenko – Miroslav Kirinčić (ur.): *Zakarpats'ka Ukraïna: povijest – tradicija – identitet*, Zagreb: Hrvatsko-ukrajinsko društvo, 2013, 349-351.

⁹ Usp. Ivo MIŠUR: Demografska analiza stanovništva grkokatoličke župe Kričke, *Služba Božja*, 59 (2019) 2, 159-175.

¹⁰ Grkokatolička Crkva u Hrvatskoj spada među dvadeset i dvije istočnjačke Katoličke Crkve, koje su u punom zajedništvu sa zapadnom Katoličkom Crkvom na čelu s Papom.

Devetnaesto i početak 20. stoljeća iznimno su burna vremena po pitanju traženja nacionalnog identiteta među europskim narodima.

2.2 Obnova glagoljaštva i očuvanje staroslavenskog jezika u Grkokatoličkoj Crkvi u Hrvatskoj

Kršćanski Istok i Zapad otpočetak su se razlikovali u pjevanju, liturgijskom odijevanju, slikanju svetih slika i gradnji crkava. Križevačka eparhija služi se bizantskim obredom, tj. obredom grčke ili carigradske tradicije koji su Slavenima u 9. st. prenijela sveta braća Ćiril i Metod, prevevši ga na starocrkvenoslavenski jezik. Tako je godina 1880. bila posebno značajna za sve Slavene. Tada je papa Lav XIII. izdao glasovitu okružnicu *Grande munus* (Teška služba) kojom Sv. Braću (Ćirila i Metoda) proglašava i svetcima Katoličke Crkve te iznova potvrđuje legitimitet staroslavenskoga jezika tisuću godina nakon što je to učinio njegov davni pretahodnik na Petrovoj stolici 880. godine, papa Ivan VIII, svojom enciklikom *Industriae tuae* (Tvojoj brižljivosti). Objavivši je, papa Lav XIII. pružio je snažnu potporu ćirilometodskom pokretu među katoličkim Slavenima i njegovim težnjama za zbližavanjem i sjedinjenjem Katoličke i Pravoslavne Crkve.¹¹ Snažnu potporu obnovi glagoljaštva u nas je dao biskup Strossmayer, ali i grkokatolički biskup Julije Drohobeczky,¹² dugogodišnji predsjednik i najveći mecena Hrvatskoga glazbenoga zavoda.¹³ Oni su u glagoljaštvu vidjeli most između Istoka i Zapada, sredstvo crkvenog sjedinjenja Katoličke i Pravoslavne Crkve.¹⁴ Naime, očuvanje crkvenoslavenskoga jezika u službi Božjoj u okviru Katoličke Crkve trebalo je biti jamstvo

¹¹ Glavni ciljevi ćirilometodskog pokreta u Hrvatskoj bili su: a) proširiti kult sv. Ćirila i sv. Metoda, b) vratiti staroslavenski jezik u liturgijsku uporabu, c) poduprijeti slavensku uzajamnost, d) poduprijeti proces oblikovanja moderne hrvatske nacije, e) poduprijeti proces izmirenja Crkava. U vezi rješavanja pitanja liturgijskog jezika u bogoslužju u Hrvatskoj Sveta Stolica, odnosno Kongregacija obreda u Rimu, donijela je dekrete 1898. i 1906. godine. Nakon što je u prosincu 1906. Sv. Stolica izdala dekret *Acres de liturgico* (izd. Pii X Pontificis Maximi Acta, Vol. III, ex Typographia Polyglotta Vaticana, Romae, 1908, 232-236), kojim se regulira upotreba glagoljice i staroslavenske liturgije u Hrvatskoj i Dalmaciji, ograničavajuće odredbe, uključujući onu prema kojoj je upotreba staroslavenskog jezika bila lokalna, a ne osobna privilegija, izazvale su nezadovoljstvo dijela hrvatskog svećenstva. Usp. Stjepan DAMJANOVIĆ: Uz 1150. Obljetnicu početka Moravske misije Svetog Ćirila i Metoda, *Vijenac*, 21 (2013) 497, <<https://www.matica.hr/vijenac/497/ne-disemo-li-zrak-svi-jednako-21327/>> (27. 7. 2021).

¹² Biskup Julije Drohobeczky papi Lavu XIII. poslao je opširnu predstavku u kojoj predlaže da se u liturgiju Grkokatoličke Crkve u južnoslavenskim krajevima uvede živi narodni jezik.

¹³ Grkokatolički biskup Julije Drohobeczky mnogo je radio na podizanju glazbene kulture u Hrvatskoj, posebice se brinući za crkvenoslavensko pjevanje. Bio je članom ravnateljstva Hrvatskoga glazbenoga zavoda (dalje: HGZ) u Zagrebu i njegov predsjednik (1893-1919). Za društveni arhiv Zavoda nabavljao je glazbena djela i materijalno je pomagao siromašnim učenicima glazbene škole. Usp. Antun GOGLIA: Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu (1827-1927), *Sv. Cecilija*, 21 (1927) 1, 18-19.

¹⁴ Snažan otpor prema bilo kakvoj značajnijoj afirmaciji glagoljaške liturgije u hrvatskim zemljama pružale su vlasti Habsburške (od 1867. Austro-Ugarske) Monarhije. One su svoje protivljenje argumentirale ponajprije tvrdnjama da, kada je riječ o motivima koji su potaknuli hrvatske crkvene i svjetovne elite na zahtjeve za proširenjem uporabe glagoljaške liturgije, ni u kojem slučaju nije riječ o razlozima isključivo vjerske naravi, nego o politički motiviranim razlozima.

i ohrabrenje pravoslavnim crkvama da se u sjedinjenju s Katoličkom ne trebaju bojati da će izgubiti svoje obrede i jezik.¹⁵ Osim toga, crkvenoslavenska liturgija u najjužoj vezi s promicanjem ćirilometodske tradicije imala je značenje i utjecaj na oblikovanje i tijek hrvatskog nacionalno-integracijskog procesa u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća.¹⁶

2.3 Oktoih¹⁷ ili Octoechos¹⁸ kao ishodište liturgijskih napjeva kršćanskog Istoka i Zapada

Povijesno govoreći, liturgijska obnova bila je najjače izražena sredinom 19. stoljeća, koje je obilježeno povratkom liturgiji u pjevanoj molitvi. U zapadnoj liturgiji obnovu gregorijanskoga koralu, tj. restauriranje izvornih oblika gregorijanskih melodija prema prvim neumatskim zapisima s obzirom na melodiju, ritam i modalnost započeli su benediktinci iz opatije Solesmes u Francuskoj. U istočnim crkvama (kojoj pripadaju i grkokatolici!) vraćanje na izvore bilo je također usmjerno na dešifriranje melodija zapisanih neumatskim znakovima i na melografitiranje crkvenoga pučkoga pjevanja, koje se do 19. stoljeća još uvijek u mnogim Crkvama kršćanskoga Istoka i Zapada prenosilo usmenim putem. Poznato je da je crkvena glazba kršćanskoga Istoka i Zapada oslonjena na svoje grčke korijene prema principu Oktoiha (biz. grč. *ὀκτώηχος*) ili Octoechosa (osmoglasja), podijeljenoga u osam grupa modusa-glasova koji se međusobno razlikuju po svojim glazbenim karakteristikama. Svaki glas/modus predstavlja svojevrsni okvirni glazbeni model prema kojem se pjevaju različiti tekstovi prepoznatljivi po svojim karakterističnim melodijskim formulama. Naime, glazba kršćanskoga Istoka i Zapada u svakom povijesnom razdoblju nosi pečat vremena u kojem je nastala.

¹⁵ Usp. Mario RELJANOVIĆ: Enciklika Grande Munus i pitanje obnove glagoljaštva u Dalmaciji, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, (2001) 43, 355-374, <<https://hrcaj.srce.hr/12179>> (29.11.2020).

¹⁶ Naime, u 19. st., kada se stvara moderni pojam nacije, glagoljica i staroslavenska liturgija postaju važan faktor u stvaranju granica nacionalnih država. Usp. Mile BOGOVIĆ: Posljedice politizacije glagoljice u 19. stoljeću, u: Romana Horvat (ur.): *Knjige poštujući, knjigama poštovan: zbornik Josipu Bratuliću o 70. rođendanu*, Zagreb: Matica hrvatska, 2010, 295.

¹⁷ *Oktoih* označava: 1. Modalni sustav srednjovjekovne istočnokršćanske (bizantske, sirijske, armenske, gruzijske, slavenske pravoslavne i dr.) crkvene glazbe; osniva se na 8 temeljnih »glasova«, tj. načina ili tonskih vrsta: 4 autentična i 4 plagalna, koji odgovaraju starocrkvenim načinima zapadnokršćanske gregorijanske liturgijske glazbe. 2. *Oktoih* ili *osmoglasnik* naziv je za liturgijsku knjigu bizantskoga obreda. Razlikuje se *veliki oktoih* ili *paraklitik* (biz. grč. *παρακλητικὴ*) s tekstovima i napjevima liturgijskih molitava za svaki pojedini dan unutar ciklusa od 8 tjedana, počevši od Uskrsa. Svaki tjedan obuhvaća melodije odgovarajućega tipa, oblikovane prema određenim obrascima koji su karakteristični za jedan od 8 »glasova«, odnosno načina. Nakon osmoga tjedna ciklus se ponavlja. *Oktoih* je rano preveden na staroslavenski jezik; prvi slavenski *oktoih* tiskan je u Cetinju već 1494. godine. Usp. Danica PETROVIĆ: *Osmoglasnik u muzičkoj tradiciji Južnih Slavena*, Beograd: Muzikološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti, 1982, 8-10, <https://books.google.hr/books?id=LT6lvQEACAAJ&redir_esc=y> (27. 7. 2021).

¹⁸ *Octoechos* u gregorijanskom koralu označava teoriju o osam modusa – sistematizacija učinjena u 8. stoljeću.

3. Melografski rad Andrije Szegedyja u vrijeme njegova ravnateljstva Grkokatoličkim sjemeništem u Zagrebu od 1891. do 1897. godine

Hrvatski grkokatolici Križevačke biskupije sačuvali su stare narodne napjeve Osmoglasnika (prostopjenija), koje su sa sobom donijeli u Hrvatsku bježeći pred Turcima.¹⁹ Čuvali su ih usmenom tradicijom preko crkvenih pjevača, a takvih je svake godine bivalo sve manje, što je predstavljalo ozbiljnu prijetnju da će se to staro narodno pjevanje (poznato kao prostopjenije) posve izgubiti. O tome dr. Jan-ko Šimrak²⁰ piše: »Stari pučki učitelji, koji su znali Prostopjenije iz učiteljske škole, počeli su izumirati, a novoga pojačkoga naraštaja nije uobće bilo. [...] I sami svećenici, koji bi morali bili dobro poznavati Prostopjenije, nisu ga poznavali u cjelosti.«²¹

U takvim glazbenim okolnostima postavljen je za ravnatelja u središnju vjersku, kulturnu i odgojnu ustanovu za grkokatoličku mladež (sjemenište!) Križevačke eparhije (od 20. siječnja 1891. do 30. rujna 1897. godine) Andrija Szegedy,²² poznati glazbeni entuzijast, vrijedan pastoralno-duhovni radnik na crkvenom uređenju i podizanju nivoa kulturno-glazbenog života svojih vjernika i župa u kojima je djelovao.²³ Svjestan svoje odgojiteljske odgovornosti posebnu je brigu posvetio glazbi koja je oduvijek imala značajno mjesto u okviru istočnog bogoslužja i odgoja budućih svećenika. Do njegova dolaska na mjesto ravnatelja grkokatoličkog sjemeništa dječjački zbor vodio je prefekt i zamjenik ravnatelja dr. Antona Frankija, Mihajlo Sergej Trbojević (1865-1941), a učitelj pjevanja bio je Gjuro Eisenhuth.²⁴

¹⁹ Zvonimir KUREČIĆ: Crkveno pjevanje u bizantsko-slavenskome obredu, u: Goran Ivanišević (ur.): *Crkveno pjevanje u Hrvatskoj*, Zagreb: Ćirilo-Methodov kor, 2002, 31.

²⁰ Janko Šimrak (1883-1946) bio je biskup grkokatoličke Križevačke biskupije, doktor teologije, novinski urednik, veliki domoljub i jedan od osnivača Hrvatske pučke stranke. U svojem bogatu književno-povijesnom radu napisao je niz djela posvećenih povijesti žumberačkih uskoka i Grkokatoličke Crkve.

²¹ Šimrak dalje navodi: »Jedni su znali samo liturgiju, drugi pojedine glasove Gospodi vozvah, a da i ne govorimo o ostalom Prostopjeniju, koje je bilo posve u zaborav bačeno iz razloga, jer se u Žumberku radi udaljenosti sela od crkve nisu mogle služiti utrenje i večernje nego samo liturgije, za koje se teško nalazilo pojaca. Tako je bila ozbiljna pogibao za cijeli liturgični život vjernika.« Janko ŠIMRAK Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, *Eparhijski vjestnik Križevačke biskupije*, Križevci: Križevačka biskupija, 1944, 90.

²² Szegedy je naslijedio službu ravnatelja koju je dotad vršio katolički svećenik (od 1885. do 1891) dr. Anton Franki, sveučilišni profesor i rektor Sveučilišta u mandatu 1888/89. Iako uglednik svojega vremena, Franki je bio podvrgnut disciplinskoj istrazi na temelju prijave grkokatoličkog svećenika (svojega zamjenika na službi ravnatelja, ali i dotadašnjeg voditelja pjevanja u grkokatoličkom sjemeništu) Mihajla Sergeja Trbojevića. Usp. Ana BIOČIĆ: Svećenik, intelektualac i rektor sveučilišta Anton Franki (1844. – 1908.) – Disciplinski ili politički proces?, *Croatia christiana periodica*, 39 (2015) 75, 121-138.

²³ Szegedy je nastojao pomoći doseljenicima iz Galicije u Bosnu (1900-1909) tako što je protražio pomoć od bogatih župa Kucure i Ruskoga Krstura (naselja u Vojvodini, većinom naseljena Rusinima). Usp. Oleg RUMJANCEV: Prvi podaci o identitetu bačko-srijemskih i bosansko-slavonskih Rusina, 349-351.

²⁴ Dr. Anton Franki katolički svećenik za vrijeme večernjica i jutrenje pjevao je zajedno s đacima »stvarajući kod njih volju i ljubav za ovaj obred i staroslavenski jezik. Prefekt sjemeništa M. S. Trbojević vodi zbor sjemeništaraca koje odvodi učitelju pjevanja Đuri Eisenhuthu«. Usp. Zdenka MILETIĆ: Veli-

3.1. Prostopjenije u liturgijskoj praksi u Hrvatskoj – Zbirka crkvenih napjeva kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu iz 1894. godine

S obzirom na to da se staro narodno crkveno pjevanje prostopjenije do Szegedyjeva dolaska u Zagreb još uvijek zadržalo u usmenoj predaji koja se počela sve više gubiti po župama hrvatskih grkokatolika Križevačke biskupije, Szegedy se prvi odvažio melografirati, tj. staviti u note pjevanje koje se pjevalo u sjemeništu²⁵ kako bi ga sačuvao.²⁶ Tako je 1894. godine pod pseudonimom A. Sriemac izdao djelo *Zbirka crkvenih napjeva, kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu*. Ovom Zbirkom položene su osnove prostopjenija, koje se ustalilo i ujednačilo u svim župama križevačke katedrale i zagrebačke sjemenišne crkve sv. Ćirila i Metoda s obzirom na tekst, ritam, stanke i melodiju.

Ravnateljstvo sjemeništa u Predgovoru pjesmarice iz 1944. godine, koja je nadopuna Szegedyjeva izdanja iz 1894, a naslovljenoj *Crkveno prostopjenije grkokat. Križevačke eparhije prema žumberačkim napjevima* navodi da je u Szegedyjevu Zbirku »[...] ušao tek jedan dio najvažnijih napjeva. Bio je planiran i njezin drugi dio, međutim on nije ugledao svjetlo dana. Osim toga prvi dio Zbirke bio je ograničen u par desetaka primjeraka tako te se ubrzo raspacalo. Danas već riedtko tko posjeduje ovu zbirku«.²⁷

Zbirka prostopjenija sadrži 106 stranica. Na 49 stranica nalaze se melodije za svih osam glasova: Gospodi vozvah, Da ispravitsja, Slava i njenje, 1. dogmat i 2. dogmat.²⁸ Zatim dolaze Prokimeni²⁹ na večernici: veliki Prokimen: Bog naš na nebesi, Kto Bog velij – u postu: Ne otvrat, Dal jesi dostojanije. Potom slijede Prokimeni na jutrenji (str. 50-57). Iza toga dolaze: Tropari, Kondaki,³⁰ Bogorodični svih osam glasova (str. 54-86). Zatim slijede notni zapisi za: Polyjelej,³¹ Angelski sabor,

čit duša moja Gospoda, u: *Sv. Cecilija* 59 (1989) 1, 22-23. Usp. Predavanje dr. Gorana Ivaniševića »85. obljetnica osnutka i djelovanja Ćirilo-Methodova kora 1931.-2016.«, Knjižnica HAZU u Zagrebu, 8. prosinca 2016, <<https://pdfslide.tips/documents/predavanje-dr-gorana-ivanisevica-iz-zagreba-85-hmd-musicorgwp-content/uploads/201612ivanisevic-cirilo.html>> (27.7. 2021).

²⁵ Prije dolaska A. Szegedyja na mjesto rektora sjemeništa, voditelj pjevanja u grkokatoličkom sjemeništu bio je Mihajlo Sergej Trbojević.

²⁶ Usp. J. ŠIMRAK: Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, 90.

²⁷ Usp. Inoktenije TIMKO (ur.): *Crkveno prostopjenije grkokat. Križevačke eparhije prema žumberačkim napjevima*, Zagreb, 1944.

²⁸ *Dogma* – nepromjenljiva istina vjere, koja je od Boga objavljena, temelji se na Svetom pismu. *Dogmatik* – stihira u čast Bogorodice. Pjeva se na kraju večernjih psalama subotom za vrijeme ulaza svećenika s kadionicom neposredno pred večernji himan *Svijetlo tiho*. Zove se zato *dogmat(ik)* jer sadrži dogmatsko učenje o utjelovljenju Sina Božjega od Djevice Marije. Svih dogmatika ima osam prema osam glasova Oktoihia.

²⁹ *Prokimen* – odabrani redak psalma koji se pjeva (čita) prije Evandelja.

³⁰ *Kondak* – kratka pjesma u kojoj se sažeto opisuje povijest svetoga događaja, sadržaj blagdana ili djelo svetoga. Pjeva se na jutrenji, liturgiji i časovima.

³¹ *Polijelej* – 1. Dio jutrenje kada se pjeva psalam 135. i 136. »Vječna je ljubav njegova«. 2. Za vrijeme pjevanja polijeleja na jutarnjoj i od Evandelja na liturgiji pale se svjetla na glavnome lusteru koji se naziva polijelej ili horos. On ima 12 svjetiljki i simbolizira 12 apostola.

Od junosti mojeja, Prokimeni na jutrenji svih osam glasova, Slava: Molitvami svjatih apostol, I ninje: Molitvami Bogorodici, Pomiluj mja Bože i stihira:³² Voskres Isus od groba (str. 105-106).

Zbirka je zanimljiva s obzirom na zapis melodija. Naime, Szegedy je melodije svih osam glasova omeđio taktnim crtama uz naznake mjera. Izvorno, bizantsko crkveno pjevanje ima slobodan ritam, prilagođen pjevanu tekstu. Tekst, dakle, određuje ritam! Upravo zbog teksta na početku III. glasa u dogmatu (Kako ne divimsja...) Szegedy često mijenja oznake za mjeru (iz 4/4 mjere prelazi u 3/4, pa u 4/4, zatim u 5/4 te naposljetku u 4/4 mjeru). Radi ekspresivnosti teksta Szegedy čak sugerira i način izvedbe melodije VIII. glasa u dogmatu (Car nebesnij i Beznevjestnaja Dievo) s oznakom za interpretaciju *Maestoso* i *Piu adagio*, uz izmjene mjera 2/4-3/4-4/4.³³

Napjevi koje je Szegedy zapisao u grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu nose pečat grčkih napjeva kojima su se služili Bugari, Srbi i Vlasi u Osmanskom Carstvu.³⁴ Naime, analiza melodija svakog pojedinog glasa iz Szegedyjeve Zbirke ukazuje na sličnost melodijskih formula sa srpskom pjevačkom tradicijom Osmoglasnika, osobito na početku i u kadencama glasova, dok središnje formule glasova pokazuju veću raznolikost. Time se dokazuje da je usmena tradicija sačuvala osnovne melodijske formule: početak i kadencu, dok su središnje formule Osmoglasnika bile podložne melodijskim varijacijama.

Kada je, dakle, riječ o Osmoglasniku u istočnom obredu, daleko je od toga da je isti u svim crkvama. On, naime, nije ostao imun na nacionalne elemente te je u njemu dolazilo do ispreplitanja duhovne i narodne glazbe, no teško je precizno utvrditi do koje su mjere narodne melodije ulazile u bogoslužje i obrnuto.³⁵

Zbirka crkvenih napjeva, kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu Andrije (Sriemca) Szegedyja bila je temelj svih narednih opširnijih izdanja grkokatoličkog prostopjenija.

³² *Stihire* – crkvene pjesme spjevane u čast otajstava spasenja, pojedinih blagdana i svetih. Razlikujemo tri vrste stihira: 1. Stihire na retke psalma 141 *Gospodi vozvah*, 2. Stihire na stihove koji se pjevaju na izabrane psalamske retke na kraju večernje, svakodnevnje i velikoposne jutarnje. 3. Stihire na hvalite, tj. na psalme jutarnjih pohvala.

³³ O. Inoktenije Timko u izdanju *Crkveno prostopjenije* [...] iz 1944. godine stavljao je taktnu crtu tek po završetku jedne melodijske misli ili rečenice, što je u glazbenom smislu pravilnije s obzirom na to da tekstno-glazbene periode nisu pravilne, te ih je nemoguće podijeliti na taktove.

³⁴ VI. glas karakterističniji je od svih ostalih glasova zbog velike melodijske linije. Ovaj glas ima u sebi najviše orijentalnog prizvuka. Usp. Božidar ŠIROLA: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca, *Sv. Cecilija*, 16 (1922) 5, 141-144.

³⁵ Autorica članka Jelena Jorgačević u časopisu *Vreme* navodi: »Na primjer, Kornelije Stanković je pamtio napjev kojim ga je majka uspavljivala. Kada je odrastao, shvatio je da je melodija ista kao crkvena pjesma 'Gospodi vozvah četvrtog glasa'. Gavra Komadanović, svećenik, u pjesmi koju mu je majka pjevala 'Tri putnika' putem putovahu kasnije je 'pronašao' melodiju crkvene pjesme 'Gospodi vozvah' prvoga glasa. Danas, u nekim od pravoslavnih crkava postoje nacionalni napjevi, u nekima je glavno bizantsko pjevanje dok se u crkvama pojedinih zemalja može čuti i jedno i drugo.« Usp. Jelena JORGAČEVIĆ: Pravoslavna duhovna muzika: Eho nebeske pesme, *Vreme*, 1098 (19. 1. 2012), <<https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1030133>> (20. 1. 2021).

3.2. Liturgija Sv. Joanna Zl. Duett

Andriji Szegedyju pripisuje se notno izdanje u malom formatu, u platno uvezana *Liturgija Sv. Joanna Zl. Duett*. Knjiga ima 72 stranice, pisana je za dva glasa: sopran i bariton. Na početku knjige stoji popis/sadržaj melodija i broj stranice na kojoj se nalaze. Knjizi nedostaje Uvod/Predgovor, ime autora, izdavača, kao i godine izdanja.³⁶ Iako autor ovoga djela nigdje nije naveden, J. Šimrak i G. Ivanišević sa sigurnošću pripisuju autorstvo toga notnoga izdanja upravo A. Szegedyju u vrijeme njegova rektorovanja u Zagrebu (1894).³⁷ Prema Šimraku, čini se vjerojatnim »da je Szegedy vjerno zabilježio napjev, kakva je našao u eparhijskom sjemeništu«. ³⁸ U usporedbi Szegedyjeva zapisa *Liturgije sv. Ivana Zlatoustog* s liturgijom drugih autora, osobito srpskih, zamjećuje se identičnost većine napjeva iz *Liturgije sv. Ivana Zlatoustog* kako ih je zabilježio/skladao srpski skladatelj i melograf Kornelije Stanković,³⁹ prvi srpski školovani glazbenik,⁴⁰ koji je putujući po Vojvodini i Srbiji bilježio narodne melodije, a posebno se posvetio melografriranju tradicionalnih crkvenih napjeva⁴¹ u Srijemskim Karlovcima u razdoblju od 1855. do 1857. godine poznatih kao »karlovačko pojanje«. ⁴²

No, Janko Šimrak u svojoj studiji »Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija« navodi da u uvodu (knjige) »Andrija Segedi niti ne spominje Stankovića što bi on sigurno bio učinio, kad bi se bio povodio za njegovim napjevom«. ⁴³ S obzirom na

³⁶ Tu se nalazi: Velika jektenija (*Jektenije* – kratka molitva s refrenom koji se ponavlja kao odgovor u naizmjeničnom pjevanju svećenika i vjernika – »Gospodu pomolim sja, Gospodi pomiluj«). 1. Antifon, Mala jektenija, 2. Antifon, Mala jektenija, Priidite, Amin, Svjatij Bože, Aliluja, jektenija prije evanđelja, jektenija poslije evanđelja, Iže heruvimi, Jektenija prosna, Podizanje, Dostojno, Jektenija prije Očenaša, Jektenija poslije Očenaša, Hvalite, Blagosloven grjadij, Vidjehom sviet, Amin, Da ispolnjatsja, Budi imja Gospodne.

³⁷ Usp. Goran IVANIŠEVIĆ: Izvori za povijest crkvenog pjevanja u župnoj crkvi sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, *Žumberački krijes*, Kalendar 1987, Zagreb: 1986, 87; J. ŠIMRAK: Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, 87-96.

³⁸ J. ŠIMRAK: Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, 91.

³⁹ ***: Kornelije Stanković (1831-1866), Riznica srpska, forum, <<http://www.riznicasrpska.net/muzika/index.php?topic=58.0>> (15.12. 2019).

⁴⁰ Usp. Ždravko MALJKOVIĆ: Liturgijska muzika u obradama srpskih kompozitora XIX veka, <https://www.academia.edu/30503107/Liturgijska_muzika_u_obradama_srpskih_kompozitora_XIX_veka> (27. 7. 2021).

⁴¹ U građi za Bibliografski i muzikografski leksikon Franjo Ks. Kuhač izrazio je svoj kritički stav prema Stankovićevu načinu rada, posebno prema harmonizaciji srpskih narodnih svjetovnih pjesama i crkvenog pojanja. Naime, Kuhač je smatrao da je Stanković mnoge intervale krivo bilježio i dodaje: »Tko ne vjeruje u to, neka prisposdobi ono što, u crkvi pjeva pravoslavni sveštenik, s onim što pjevaju na zborištu (na koru) Kornelovi pjevači, pa će lako moći razabrati običnim svojim sluhom, da se jedno i drugo pjevanje razlikuje kako nebo i zemlja.« Usp. Dubravka FRANKOVIĆ: Kornelije Stanković u hrvatskoj leksikografiji 19. st., u: Dimitrije Stefanović (ur.): *Kornelije Stanković i njegovo doba*, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1985, 227-237.

⁴² Kornelije STANKOVIĆ: *Liturgija Sv. Jovana Zlatoustog*, izvedba Zbora Radiotelevizije Srbije, dir. Bojan Sudić, 1999, <<https://www.youtube.com/watch?v=vmo9rCIWBRO>> (27.7. 2021).

⁴³ J. ŠIMRAK: Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, 57.

to da se ipak većina napjeva iz Szegedyjeve *Liturgije sv. Joanna Zl. Duett* koji se pjevaju u Žumberku podudara s melodijama iz Liturgije Kornelija Stankovića, možemo podržati zapis Zvonimira Kurečića: »[...] dugogodišnji pojac grkokatoličke župne i konkatedralne crkve svetih Ćirila i Metoda u Zagrebu, pisac proučavatelj povijesnih starina, đakon Milko Predović (1924.-1992.), u više navrata uvjeravao me kako su žumberački napjevi vezani uz sjedinjeni manastir svetog Mihajla Arkandela u Marči, a preko marčanskih monaha s karlovačkim pojanjem.«⁴⁴ Budući da ovo izdanje i nema Uvod, a u Kazalu nije naveden ni jedan autor melodije – ne osporavajući Szegedyjevo autorstvo melografitiranja ove liturgije (koje je ortografski identično Szegedyjevoj *Zbirki crkvenih napjeva* iz 1894. godine) – ostaje nekoliko otvorenih pitanja/precizacija (gdje je, kada i koje godine Szegedy melografitirao i izdao ovu Liturgiju i zašto je nije potpisao?).

3.3 Andrija Szegedy kao melograf – suradnik u časopisima *Gusle* i *Glazba*

U vrijeme kada je buđnjene nacionalne svijesti (u 19. st.) bilo veoma izraženo u cijeloj Europi, hrvatski narod živi pravu kulturno-glazbenu renesansu: nastaju prve nacionalne opere, prvi glazbeni časopisi i udžbenici na hrvatskom jeziku, prve glazbene institucije, pjevačka društva i glazbene škole. To je stoljeće velikih glazbenih promjena i iznimnoga stvaralačkog bogatstva, osobito zbornoskog, a prikupljanje i objavljivanje folklornih i narodnih napjeva dobilo je puni zamah.⁴⁵ Prvi hrvatski etnomuzikolog Franjo Ksaver Kuhač (Osijek, 20. studenog 1834. – Zagreb, 18. lipnja 1911.) od 1871. godine djeluje u Zagrebu.⁴⁶ Melograf, folklorist i slikar Ludvík Kuba (Poděbrady, 16. travnja 1863. – Prag, 30. studenog 1956) god. 1885-1929, u vrijeme djelovanja A. Szegedyja, putovao je po slavenskim zemljama bilježeći notnim zapisima tradicijsku glazbenu kulturu.⁴⁷

U tom je razdoblju započelo i novo razdoblje za crkvenu glazbu. Prvi pokušaji pri reformi crkvene glazbe u Hrvatskoj primijećeni su kroz utemeljenje časopisa za crkvenu glazbu *Sv. Cecilija* (prvo razdoblje: 1877-78, 1883-84).⁴⁸ Tijekom druge polovice 19. stoljeća izlazila su još druga dva hrvatska glazbena časopisa za crkve-

⁴⁴ Zvonimir KUREČIĆ: Crkveno pjevanje u bizantsko-slavenskome obredu, 31.

⁴⁵ Tako je u razdoblju do Prvog svjetskog rata u svakome hrvatskom gradu i manjem mjestu bilo osnovano jedno pjevačko društvo ili nekoliko njih, ustrojanih prema nacionalno-domoljubnoj, regionalnoj ili strukovnoj pripadnosti.

⁴⁶ Kuhač je već do tada o vlastitoj nakladi izdao četiri izdanja zbirke *Južno-slovenske narodne pjevice* (1878-1881) kao rezultat dugogodišnjeg istraživanja na terenu širega slavenskog područja.

⁴⁷ Više od 5000 zapisa narodnih pjesama i napjeva (uglavnom harmoniziranih) tiskao je u kapitalnom zborniku *Slovanstvo ve svých zpěvech* (1884-1929); među napjevima su Južnih Slavena, skupljenima 1888-1912, *Pisně charaatské*, 9 (1892), *Pisně dalmatské*, 10 (1893) i *Pisně bosensko-hercegovačke*, 12 (1927). Prema količini skupljenih napjeva u južnoslavenskim zemljama (oko 3000) te prema znanstvenoj interpretaciji gradiva Kuba se svrstava među najznačajnije melografe poslije F. Ks. Kuhača.

⁴⁸ Taj je časopis bio prvi glazbeni časopis u Hrvatskoj. Urednici časopisa *Sv. Cecilija* bili su Miroslav Cugšvert i Ivan pl. Zajc (glazbeni urednik).

nu i svjetovnu glazbu, doduše kratkoga vijeka, u kojima je Andrija Szegedy aktivno sudjelovao: *Gusle* (1892) i *Glazba* (1893).⁴⁹ U notnim prilogima časopisa za svjetovnu i crkvenu glazbu *Gusle* (1892) br. 5 i 8 Szegedy je pod pseudonimom (A. Sriemac) objavio dvije melografirane popijevke: *Oj Korano iz Žumberka te pučku popijevku Jesi l'čuo da sam izprošena* (Slike 4 i 5).

4. Andrija Szegedy – glazbeni pedagog, izdavač i skladatelj

Osim melografitranju crkvenih i svjetovnih napjeva Andrija Szegedy kao ravnatelj grkokatoličkog sjemeništa najviše je pažnje ipak posvetio višeglasnu zbornom pjevanju, oduševljavajući se zasigurno višeglasnim pjevanjem, koje je u njegovo vrijeme već odzvanjalo ruskim crkvama, a koje su do vrhunca doveli u prvom redu veliki ruski glazbenici. Uvidjevši potrebu da se obogati školska glazbena literatura, Szegedy je kao vrstan glazbeni pedagog i vjeroučitelj odlučio izdati zbirku svjetovne glazbe, u kojoj se okušao i kao harmonizator/obrađivač, ali i kao skladatelj.

4.1. Andrija Szegedy – utemeljitelj zbornoga pjevanja u grkokatoličkom sjemeništu

Osobitu brigu u grkokatoličkom sjemeništu Szegedy je posvetio njegovanju i uvježbavanju crkvenoga pjevanja: koralnog i zbornog, crkvenog, ali i svjetovnog, sa željom da ono bude svečano, dotjerano i skladno. U tome mu je pomagao njegov vjerni prijatelj prof. Antun Stöckl (1850-1902), profesor glazbene škole u onodobnu Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu.⁵⁰ Kao ravnatelj sjemeništa u Zagrebu Szegedy je ipak dao najveći doprinos zbornome višeglasnom pjevanju.⁵¹

⁴⁹ Časopise *Gusle: časopis za svjetovnu i crkvenu glazbu* 1892. godine i *Glazba: list za crkvenu i svjetovnu glazbu te dramatsku umjetnost* 1893. godine uređivali su Vjekoslav Klaić i Vjenceslav Novak.

⁵⁰ Anton Stöckl, hrvatski dirigent, orguljaš, glazbeni pedagog i skladatelj slovenskoga podrijetla (Ljubljana, 16. siječnja 1851. – Zagreb, 27. prosinca 1902). Učiteljsku školu završio u Ljubljani, a glazbu učio privatno (A. Nedvėd i A. Foerster). Od 1883. do smrti živio je u Zagrebu. Djelovao je kao profesor glazbene škole Hrvatskoga glazbenog zavoda (HGZ), kao dirigent orkestra sjemenišnoga društva *Vijenac* (1884-86), vatrogasne limene glazbe (1891) i Društvenog orkestra HGZ-a, s kojim je 1900. prvi put izveo u Zagrebu Beethovenovu *IX. simfoniju*. Bio je i violinist u kazališnom orkestru i komornim sastavima te orguljaš u crkvi sv. Katarine. Za potrebe škole HGZ-a objavio je *Kratak opći nauk o glazbi* (1899). Usp. ***: Stöckl, Anton. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58191>> (29. 11. 2020).

⁵¹ O prostopjenju i zbornom pjevanju u grkokatoličkom sjemeništu prije dolaska A. Szegedyja za rektora, kao i za vrijeme Szegedyja zabilježio je sudionik toga vremena kanonik sjemeništarac, kasnije preč. g. dr. Tomo Severović:

»Kad sam došao u prvu gimnaziju 1889. godine, bio je prefekt (vicerektor) u sjemeništu Mihajlo Trbojević, koji je cilu godinu svake sriede i subote od 6 do 7 sati uveče držao 'kantus' (cantus) na kome je učio sve djake prostopjenije. Kako je bilo prije ne znam, samo znam, da je bilo i medju višeškolicima takvih, koji nisu skoro ništa znali pjevati. Možda ne bih ni zapamtio toga, da nije jedan put prozvao bio mene da pjevam 6 glas tropara, da postidi jednoga višeškolca, koji to nije znao pjevati. Njemu je bilo poznato, da je to nas učio u pučkoj školi župnik, koji je ujedno bio i učitelj. Kad je u mom drugom ra-

Osnovao je i vodio mješoviti četveroglasni zbor sjemeništaraca te je uz prostopjenije vježbao skladbe poznatih skladatelja istočne crkvene glazbe uz pomoć Antuna Stöckla, što je svesrdno podržavao i financirao vladika Drohobeczky.⁵² Zbog toga se A. Szegedy i Antun Stöckl smatraju »ocima« figuralnoga pjevanja u grkokatoličkom sjemeništu.⁵³

Ravnateljstvo grkokatoličkoga sjemeništa piše o važnosti i dobrobiti višeglasnoga pjevanja koje je u sjemenište uveo Szegedy: »Ali odkako se stalo njegovati figuralno pjevanje, prilike se glazbene podpuno u zavodu promjeniše tako, da ima stručnjaka prvoga reda, koji se ne mogu dosta nadiviti koliko ljepoti pjevanja u našoj crkvi toliko glazbenosti naše djece u Zagrebu. Tko znade, kako lijepo crkveno pjevanje diže i oplemenjuje duše, znat će procieniti, koliko taj napredak naše djece u crkvenom pjevanju vriedi i u odgojnom pogledu.«⁵⁴

Prema arhivskim spisima iz Križevaca pretpostavlja se da je Szegedy u sjemeništu imao i manju skupinu pjevača – sjemenišni đlački oktet, koji je nastupao u raznim prigodama, kako se navodi: »Križevačka biskupija oprostila se krajem ožujka 1895. od svog kanonika štioća Mihajla Latkovića (1840 – 1895.) koji je umro u 55. godini života. Na zadušnici i na sprovodu pjevo je sjemenišni đlački oktet pod ravnanjem rektora Andrije Segedija. Njihovo pjevanje svih se mnogobrojnih ljudi izvanredno dojmilo.«⁵⁵

Brigu o ljepoti pjevanja, osobito zorskog višeglasnog u grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu, nakon Andrije Szegedyja vodili su mnogi glazbeni učitelji zborovođe. To potvrđuju mnogobrojna izdanja pjesmarica i službeni Ćirilo-Metodov kor, osnovan 1931. godine, koji i danas djeluje.

zredu M. Trbojević otišao iz sjemeništa, prestao je 'kantus'. Kad je kasnije došao Andrija Segedi za rektora, on je nastavio učenje pjevanja, ali je to brzo prešlo u zbornu pjevanje. Silno vježbanje u tom bilo je uzrok, da se nije posvetilo dosta vremena za vježbanje prostopjenija, kod koga bi svaki pojedinac bio naučio najobičnije stvari. I tako se dogodilo, da ih je bilo dosta, koji nisu znali ni jednoga tropara točno odpjevati. A oni, koji su u zboru pjevali, oslanjali su se na note, pa ni oni nisu postigli točnoga znanja prostopjenija. Vrlo malo ih je bilo, koji su znali sve, što svećenik treba da zna pjevati.« Usp. J. ŠIMRAK: Prostopjenije Diptih Andrije Segedija, 92.

⁵² Ravnateljstvo grkokatoličkoga sjemeništa u Predgovoru pjesmarice *Vienac crkvenih pjesama* iz 1902. godine navodi: »No ni za ravnatelja A. Segedija ni za njegova nasljednika ne bi se crkvena glazba u zavodu dotle digla, da nije ravnateljstvo bilo izravno bilo neizravno poticala Njegova Presvitlost naš vladika na njegovanje crkvene glazbe. Poimence bi nasljedniku A. S. bilo teško uvoditi učitelja glazbe da nije dobrotom vis. vlade presv. vladika izradio župnoj crkvi kao stalnu pripomoć godišnjih 600 K od kuda se i učitelj crkvene glazbe plaćao.« Usp. Ravnateljstvo grčko-kat. sjemeništa: Predgovor, u: Antun STÖCKL – Dimitrije NAGY (prir.): *Vienac crkvenih pjesama što ih pjeva grčko-kat. mladež u Zagrebu*, Zagreb: Grčko-katoličko sjemenište, 1902, VII.

⁵³ Usp. Ravnateljstvo grčko-kat. sjemeništa: Predgovor, u: A. STÖCKL – D. NAGY (prir.): *Vienac crkvenih pjesama* [...], VII.

⁵⁴ *Ibid.*, VI-VII.

⁵⁵ Usp. Nikola N. KEKIĆ: Pjevanje u križevačkoj katedrali, *Žumberački krijes*, Kalendar 1997, Zagreb, 1996, 161.

4.2. Andrija Szegedy – izdavač zbirke domorodnih pjesmama *Jeka: zbirka izabranih domorodnih napjeva: za mješovit zbor (s dječaćkimi glas.)*

Jednakim se marom Szegedy trudio oko svjetovnoga zbornoga pjevanja i glazbene literature u srednjim školama. Veliku pohvalu i priznanje glazbenih stručnjaka, kako čitamo u časopisu *Glazba*, dobio je za plemenitu namjeru objavljivanja zbirke domorodnih (najljepših) napjeva pod naslovom *Jeka: zbirka izabranih domorodnih napjeva: za mješovit zbor (s dječaćkimi glas.)*, koju je namijenio u pedagoške svrhe: kao glazbenu literaturu učiteljima pjevanja srednjih škola.⁵⁶ U časopisu *Glazba* br. 10 na stranici 86. iz 1893. godine, prigodom objavljivanja zbirke *Jeka*, potpisani autor teksta Dr. F. piše: »Kako je zadaća samo po sebi plemenita i posao osobite vrijednosti i neobičnoga uspjeha, tako nam je u prvom redu pohvaliti namjenu tomu djelu. Izdavaatelj je dobro shvatio koje iz iskustva, kao što je slušao želje naših učitelja pjevanja u srednjim školama, da je prijeka potreba, da se našoj mladeži u srednjim školama dade u ruke ovakva zbirka. U 'Jeki' imade 37 raznih pjesama, od kojih nijedna neseže u sopran više od c, ako je gdje još d, to je samo prolazno, dakle nije nijednom dječaćkom grlu previsoka. Harmonizacija je vrlo korektna, vrlo melodična, tako, da svakomu, ma i nevještomu uhu odmah godi i pjesme se poradi toga vrlo lako dadu naučiti. Pa to držimo da je vještom rukom izdavaatelj svoju zadaću na zadovoljstvo svih stručnjaka izvanredno dobro riješio.«⁵⁷

Nakon popisa pjesama koje su uvrštene u Zbirku⁵⁸ autor teksta u časopisu *Glazba* nastavlja: »U svojoj plemenitosti prepustio je autor 'Jeki' svoju zbirku kao svojinu mladeži sjemenišnoj biskupije križevačke, te ona zapravo izdaje o svom trošku ovu pjesmaricu, a čisti prihod namjenjen je opet potrebama te mladeži, koja se je trudila oko izdavanja prepisivanjem i litografiranjem i koja pokazuje baš u novije vrijeme vrlo velik mar i ljubav za glazbu u obće, a za svoje crkveno pjevanje, a i svjetovno pjevanje napose, te je danas upravo uživanje pribivati u grčko-katoličkoj crkvi u Zagrebu službi božjoj, koju ukrasuje vrlo krasno pjevanje. Tko u Zagrebu znade, da to može biti samo zasluga ravnatelja grčko-katoličkoga sjemeništa, koji je u drugim zgodam (u 'Guslama' i 'Glazbi') pokazao, da je oko glazbe

⁵⁶ »A. Srijemac, naš vrijedni suradnik, izdat će doskora autografijom zbirku narodnih i umjetnih hrvatskih popjevaka udešenih za mješoviti zbor. Čestiti rodoljub išao je u prvom redu za tim, da namakne učenicima srednjih škola – još više njihovim učiteljima pjevanja – zgodnu knjigu pomoćnicu; ako šta u glazbi, a to je naša školska glazbena literatura na vrlo slabim nogama. Ovo dijeleć pozdravit će stoga učitelji pjevanja i školska mladež doista raširenim rukama. U ruci nam je tek prvi arak popjevaka kojima i šta se izbora, opsega i udesbe tiče, nemamo šta prigovoriti. Kad se zbirka dogotovi, reći ćemo o njoj jošte koju.« Usp. ***: A. Srijemac [...], *Glazba*, 1 (1893) 5, 46.

⁵⁷ Usp. Dr. F.: Zbirka domorodnih napjeva, *Glazba*, 1 (1893) 10, 86.

⁵⁸ »A u izboru baš domoljubnih naših pjesama držimo, da je autor bio vrlo sretne ruke. Spominjemo samo nekoje za koje držimo, da se osobito odlikuju koje krasotom melodije same, koje baš ukusnom harmonizacijom. 'Bože živi' od Zajca. 'Desni vjetar' od Zajca. 'Glasna jasna' od Zajca. 'Hvala tebi, bože sveti', novija prigodna školska pjesma od Zajca. 'Liepa naša domovina', 'Ljubimo te naša diko' 'Naprej' od Jenka, 'Oj ti vilo Velebita' 'U boj, u boj' itd....« Usp. Dr. F.: Zbirka domorodnih napjeva, 86-87.

naše vrlo trudoljubiv, taj će odmah naslučivati da se pod pseudonimom A. Srijemca krije čestita osoba toga ravnatelja g. Andrije Szegedija.«⁵⁹

4.3. Andrija Szegedy rodoljub i skladatelj glazbene balade *Grob kaludjerov*

Koliko je Andrija Szegedy isticao svoju povezanost s rodnim krajem i domovinom govori njegov drugi pseudonim Hrvoje⁶⁰ Srijemac, kojim je potpisao svoje stihove ispjevane Hrvatskom pjevačkom društvu »Nada« u Srijemskoj Mitrovici.⁶¹ Ti se njegovi stihovi zajedno sa stihovima grkokatoličkoga svećenika i pjesnika Jovana Hranilovića⁶² nalaze u: *Spomen knjizi: 1886.-1911.: prigodom 25-godišnjice i posvete zastave mitrovačkog Hrvatskog pjevačkog društva 'Nada' u Mitrovici dne 9. srpnja 1911.*⁶³ Pjesma koju potpisuje Hrvoje Srijemac nosi naslov Pozdrav.

Tekst pjesme glasi:

Dobro došli braćo mila
U našu sredinu
Da sa pjesmom proslavimo
Našu domovinu.

Pozdravlja Vas »Nada« vaša
Posestrina mila
Koja vam je ovom zgomom
Lovor vijenac svila.

⁵⁹ Dr. F.: Zbirka domorodnih napjeva, 87.

⁶⁰ Drugo ime / pseudonim Hrvoje jasno ukazuje na izuzetnu upornost Andrije Szegedyja u preuzimanju pseudonima s nacionalnim predznakom, izabrana kao simbola otpora protiv tuđinske vlasti, te ukazuje na njegova shvaćanja i afirmiranja nacionalne, kulturne i političke misije.

⁶¹ Hrvatsko pjevačko društvo »Nada« (Mitrovica): *Spomen knjiga: 1886.-1911.: prigodom 25-godišnjice i posvete zastave mitrovačkog Hrvatskog pjevačkog društva »Nade« u Mitrovici dne 9. srpnja 1911.*, Mitrovica: [s. n.], 1911. U napomeni pri opisu knjige koja se nalazi u NSK-u piše: »Hrvoje Srijemac je pseudonim Andrije Szegedija. Knjiga sadrži stihove Andrije Szegedija i Jovana Hranilovića.«

⁶² Jovan Hranilović je hrvatski književnik, pjesnik i kritičar (Kričke kraj Drniša, 18. prosinca 1855. – Novi Sad, 5. kolovoza 1924). Studirao je teologiju u Zagrebu i u Beču. Kao grkokatolički svećenik župnikovao je u Kaštu, Radatoviću, Križevcima, Sošicama, Kucuri, Keresturu i u Novom Sadu. Autor je zbirki pjesama *Žumberačke elegije*, 1886. i *Izabrane pjesme*, 1893. te je pripovjedač, književni kritičar i polemičar. Usp. Miroslav ŠICEL: Hranilović, Jovan, *Hrvatski biografski leksikon*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002, <<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=86>> (28. 11. 2020).

⁶³ »Ljubitelji hrvatske pjesme u Srijemskoj Mitrovici osnovali su 1. srpnja 1885. godine Hrvatsko pjevačko društvo 'Nada' sa željom očuvanja i razvitka hrvatske pjesme i glazbe u gradu. Na prvoj sjednici utvrđen je pravilnik o radu društva, koji je poslan Kraljevskoj zemaljskoj vladi u Zagrebu, a koja ga je potvrdila godinu dana kasnije. Na proslavi 25. obljetnice rada održano od 8. do 10. srpnja 1911. posvećen je novi društveni stijeg, a gostovalo je 40 kulturnih i pjevačkih društva. Od svog osnutka 1886. pa sve do 1914. osim velikog broja koncerata i priredbi održano je 27 redovitih skupština i 228 sjednica. No, početak Prvog svjetskog rata prekinuo je rad društva koji je obnovljen 1919. godine.« Dario ŠPANOVIĆ: Hrvatsko pjevačko društvo »Nada«, *Hrvatska riječ*, (28. 6. 2013) 534, 31, <<http://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A14750/Hrvatsko-pjevaccko-drustvo-%C2%BBNada%C2%AB/>> (15. 1. 2020).

Primate ga braćo draga
Kao darak bratski
A on neka vam svjedoči
Da je Srijem hrvatski.

Borismo se eto lavski
Uprav četvrt vijeka,
Pa i od sad ista sudba
U Srijemu nas čeka.

Pokazasmo cijelom svijetu
Da krv nije voda,
Pa će valjda jednoć sinut
Hrvatskoj sloboda.

Da, sloboda – mili rode –
Pa i ljubav, bratska
A tada će biti sretna
Majka nam hrvatska.

A Stvorac će sa visina
Blagoslov nam dati
Kada budu jednoć složni
Svi svjesni Hrvati.

Daj o Bože svemogućí
Blagoslova Tvoga
Da se jednoć složje braća
Roda hrvatskoga.

Ponesen narodnim duhom i zanesen glazbenim stvaralačkim radom kao »čestiti rodoljub«⁶⁴ pokazao je to Szegedy glazbenom baladom *Grob kaludjerov* (1894) za zbor i soliste u a-molu i na stihove Antuna Nemčića,⁶⁵ a orkestralnu pratnju uredio je Antun Stöckl.⁶⁶ U spomenutoj Nemčićevoj baladi (*Grob kaludjera* s podnaslovom *Iz devetog stoljta*) kroz tridesetak osmeračkih katrena saznajemo predaju o Bjelin-banu, gospodararu moslavačkog Jelen-grada, koji je, udruživši se s tuđinom, neuspješno pokušao svrgnuti kralja Radoslava kojem je dotad vjerno služio. Kao kaznu za to nečasno djelo – unatoč tomu što je pobjegao u manastir – njegov duh nakon smrti, umjesto počinka, tumara kao vukodlak Moslavačkom gorom.⁶⁷ Tu je zgodu Nemčić aktualizirao s obzirom na društveno-političku suvremenost svoje- ga doba stihovima:

»Svima, svima –
Zulumčaru, ubojici,
Prošteno je svima – svima
samo nije izdajici.«

⁶⁴ Usp. ***: A. Srijemac [...], *Glazba*, 1 (1893) 5, 46.

⁶⁵ Antun NEMČIĆ (Edde, Mađarska, 14. 1. 1813. – Križevci, 5. 9. 1849) jedan je od najznačajnijih hrvatskih pjesnika i pisaca iz prve polovice 19. stoljeća. Kao školovani pravnik većinu života proveo je radeći u nekadašnjoj Križevačkoj županiji i svoj kratak život završio je u Križevcima. Prve je pjesme objavio u *Danici ilirskoj* (1839). Pjesma/balada *Grob kaludjera* objavljena je u časopisu *Danica* 1847. godine. Vidi: A. N. Gostovinski [Antun NEMČIĆ]: *Grob kaludjera*, *Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*, 13 (1847) 10, 37-38.

⁶⁶ Djelo se nalazi u privatnom vlasništvu dr. Gorana Ivaniševića.

⁶⁷ Usp. Mario KOLAR: Antun Nemčić u Gajevoj Danici – Gajeva Danica u Antunu Nemčiću, *Civitas Crisiensis*, 1 (2014) 1, 35.

Uglazbivši te stihove Szegedy ih je primijenio i na aktualno političko stanje svojega vremena s porukom da se sve može oprostiti, »samo ne izdaja domovine«. Ovo Szegedyjevo djelo izvedeno je na koncertu pri otkrivanju spomenika pjesniku A. Nemčiću 1913. godine u Križevcima, na obilježavanju 100. obljetnice njegova rođenja.⁶⁸

5. Zaključak

Andrija Szegedy ostavio je duboki i svestrani trag u glazbenu životu Križevačke eparhije koji, nažalost, još uvijek nije dovoljno istražen. Uz vrijedan svećenički pastoralni rad na glazbenu području svojega djelovanja zasigurno je popunio osjetnu glazbenu prazninu bogoslužnih potreba Grkokatoličke Crkve u Hrvatskoj. Njegovom je zaslugom sačuvano staro crkveno pjevanje prostopjenije od zaborava i postalo je dio pisane glazbene tradicije sabrano u *Zbirku crkvenih napjeva, kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu*, objavljenu 1894. godine. To je prvo djelo takve vrste i svjedočanstvo da je Grkokatolička Crkva u Hrvatskoj svoj vlastiti put od svojih početaka gradila na bizantskoj tradiciji. Uz sve možebitne melografske nedostatke njegov rad (Zbirka) ostat će u notama i u tekstu glavno ishodište za sva naredna izdanja pjesmarica grkokatoličkog prostopjenija u Hrvatskoj.

Andriji Szegedyju pripisuje se notno izdanje u malom formatu *Liturgija Sv. Joanna Zl. Duett*. S obzirom na nepotpune podatke u vezi ovog izdanja, u kojem se većina napjeva podudara s melodijama iz *Liturgije* Kornelija Stankovića (a prema notnom zapisu isti se pjevaju i u Žumberku), ovo izdanje ostavlja nekoliko neriješenih pitanja: zašto Szegedy nije potpisao to izdanje, naveo godinu i mjesto izdanja, dok je svoje druge glazbene radove, izdanja i melografitiranja potpisivao pseudonimom Andrija Sriemac ili Hrvoje Sriemac (kao autor pjesme Pozdrav Hrvatskom pjevačkom društvu »Nada« u Mitrovici). U kontekstu melografitiranja bilo bi zanimljivo znati koliki je utjecaj na Szegedyja imao kritički stav F. Ks. Kuhača prema načinu rada srpskog melografa Kornelija Stankovića.

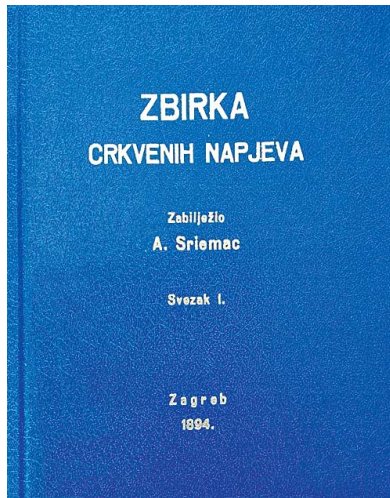
⁶⁸ O pripremama za taj događaj čitamo: »U sljedećih nekoliko mjeseci pripreme su tekle prema planu ili uz malo zakašnjenje pa je u konačnici odlučeno da se spomenik svečano otkrije 24. rujna. Večer prije planiran je veliki koncert za koji su mnogi poznati skladatelji, primjerice Ivan pl. Zajc, Srećko Albini, Vilko Novak, Andrija Segedi i Ivan Muhvić, uglazbili Nemčićeve stihove ili pjesme posvećene Nemčiću. [...] Koncert je započeo proslavom glumca Andrije Fijana koji je izrecitirao prigodnu pjesmu *Antunu Nemčiću* dr. Augusta Harambašića a nakon toga je pjevačko društvo *Zvono* uz pratnju orkestra izvelo *Kantatu u slavu Antuna Nemčića* koju je uglazbio Ivan pl. Zajc. Slijedilo je nekoliko pjesama Antuna Nemčića. Prvu *Moje proljeće* uglazbio je Ivan Muhvić a izvela Marija pl. Ceraj – Cerić uz glasovirsku pratnju Julija Švarcera. Četvrta točka programa bila je *Himna* koju je uglazbio Zajc a otpjevao *Radnički pjevački zbor*. Nakon nje Marija Ceraj – Cerić ponovno je uz pratnju Julija Švarcera otpjevala pjesmu *Svojim pjesmama* koju je uglazbio Srećko Albini. Na kraju programa pjevačko društvo *Zvono* uz orkestralnu pratnju otpjevalo je pjesmu *Grob kaludjera* koju je uglazbio Andrija Srijemac.« Usp. Ozren BLAGEC: Otkrivanje spomenika Antunu Nemčiću 1899. i obilježavanje 100. godišnjice Nemčićeva rođenja 1913. godine, *Civitas Crisiensis*, 1 (2014) 1, 55, 57-58.

Andrija Szegedy svojim je glazbenim djelima, pothvatima i namjerama zasigurno utirao put profesionalizaciji glazbe u bogoslužju Križevačke eparhije. S obzirom na to da se bizantsko-slavenski obred zasniva na pjevanju i isključivo vokalnim interpretacijama, zaslugom Andrije Szegedyja i uz pomoć prof. Antuna Stöckla utemeljeno je višeglasno zbarsko pjevanje u grkokatoličkom sjemeništu, pa su se mnoga djela velikih svjetskih skladatelja skladana za potrebe liturgije istočnog obreda mogla čuti u grkokatoličkoj crkvi u Zagrebu.

Andrija Szegedy dao je doprinos i na planu glazbenog odgoja i obrazovanja, koje je s kraja 19. stoljeća u Hrvatskoj zadobilo veliko društveno značenje i unutar kojeg je postojala potreba za podizanjem pedagoških standarada. U tu svrhu, odnosno radi opremljenosti glazbenom literaturom u srednjim školama, izdao je 1893. godine zbirku za mješoviti zbor pod naslovom *Jeka: zbirka izabranih domorodnih napjeva: za mješovit zbor (s dječčakimi glas.)*. Udesio A. Sriemac. Glazbeni repertoar ove zbirke iz metodičkih i didaktičkih razloga prilagodio je s obzirom na melodijski opseg pjesama i harmoniju kako bi učiteljima i đacima olakšao prenošenje i usvajanje glazbenog repertoara.

Svoj skladateljski rad i nacionalni zanos Szegedy je pokazao glazbenom baladom *Grob kaludjerov* (1894) za zbor i soliste u a-molu, na stihove Antuna Nemčića, a orkestralnu pratnju uredio je Antun Stöckl. Na partituri djela nigdje nije istaknut opus djela, stoga ostaje zagonetkom je li balada *Grob kaludjerov* prvo i uopće jedino autorsko tiskano Szegedyjevo djelo i nije li možda objavio još koju skladbu. No, da bismo doista to dokazali, valjalo bi učiniti temeljitije istraživanje tiskovina i arhiva Križevačke eparhije i grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu. To je zadatak koji čeka buduće istraživače glazbene tradicije Grkokatoličke Crkve u Hrvatskoj.

PRILOZI:

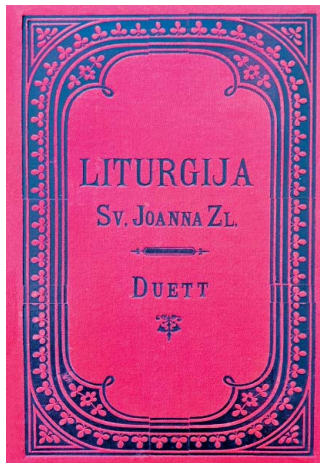
je der-zvave-nije kne-mu i mu. šca-
ja, neprestaj molajici o čtu- - šćih
- - Eja, mičedriti i eha - -
sti du- ši pra- šćar.
III. glas.

Allegro.

šćoshodi vozvahu kře- - bi: m-
li- ši - - mja, u eli- ši -
mja šćoshodi, šćoshodi voz- zvah

11.

Slika 1 i 2: Naslovnica i III. glas psalma Gospodi vozvahu, str. 11: Zbirka crkvenih napjeva, kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu. Zabilježio A. Sriemac, Svezak I, Zagreb, 1894, u privatnom posjedu prim. dr. Gorana Ivaniševića (Objavljeno uz suglasnost).

Slika 3: Naslovnica: Liturgija Sv. Joanna Zl. Duett, u privatnom posjedu prim. dr. Gorana Ivaniševića (Objavljeno uz suglasnost).

VII. OJ KORANO!
(Narodna popievka iz Žumberka) Zabilježio A. Sriemac.

Moderato

Oj ko-ra-no, oj ja-me, oj ko-ra-no, jnješće
meje, mo-ja vo-do lad-na, sj!

Slika 4: *Oj Korano!* (Narodna popievka iz Žumberka). Zabilježio A. Sriemac. Časopis *Gusle*, prilog uz broj 5 (1892).

V. JESI L' ČUO, DA SAM IZPROŠENA?
Pučka popievka, zapisao Andrija Sriemac.

Polagano i svečano.

Je si l' ču-o da-sam iz-pro-se-na
je si l' ču-o da-sam
iz-pro-se-na.

Slika 5: *Jesi l' čuo da sam izprošena?* Pučka popievka, zapisao Andrija Sriemac. Časopis *Gusle*, prilog uz broj 8 (1892).

Centr. knjižnica grad. Beča
u Zagrebu

JEKA

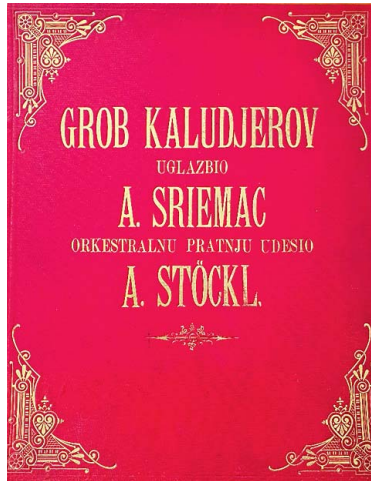
Zbirka izabranih domorodnih
napjeva.
Za mješovit-zbor (dječički glas.)
udeso: A. Sriemac.

1. svezak Sopran.

Zagreb.
1893.

Slika 6: Naslovnica: *Jeka*: zbirka izabranih domorodnih napjeva: za mješovit zbor (s dječičkim glas.) udesio: A. Sriemac, 1. svezak, 1893, dionica soprana. Zbirka je litografirana u kvart-formatu, zasebno za svaku dionicu (sopran, alt, tenor, bas).

Primjerak u vlasništvu Knjižnica grada Zagreba.

Slika 7: Naslovnica: *Grob kaludjerov*. Uglazbio A. Sriemac, orkestralnu pratnju udesio A. Stöckl, Zagreb, 1894, u privatnom posjedu prim. dr. Gorana Ivaniševića (Objavljeno uz suglasnost).

IZVORI I LITERATURA

IZVORI (notni zapisi / izdanja):

***: *Liturgija sv. Joanna Zl. Duett*, Zagreb: [s. n.], 1894.

SRIEMAC [SZEGEDY], Andrija (ur.): *Jeka: zbirka izabranih domorodnih napjeva: za mješovit zbor (s dječaćkimi glas.)*, I. svezak, Zagreb: [s. n.], 1893.

SRIEMAC [SZEGEDY], Andrija: *Zbirka crkvenih napjeva, kako se pjevaju u Grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu*, Svezak I, Zagreb: [s. n.], 1894.

SRIEMAC [SZEGEDY], Andrija: *Grob kaludjerov*, orkestralnu pratnju udesio A. Stöckl, Zagreb: [s. n.], 1894.

LITERATURA:

***: A. Srijemac [...], *Glazba*, 1 (1893) 5, 46.

***: Kornelije Stanković (1831-1866), *Riznica srpska*, forum, <<http://www.riznicasrpska.net/muzika/index.php?topic=58.0>> (15. 12. 2019).

***: Stöckl, Anton. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58191>> (29. 11. 2020).

BAŽAN'SKIJ, Porfirij (ur.): *Božestvennaja liturgija Sv. Ioanna Zatoustogo*, Lavov: Gr. kat. Mitrop. Ordinarijat, 1872.

BIOČIĆ, Ana: Svećenik, intelektualac i rektor sveučilišta Anton Franki (1844. – 1908.) – Disciplinski ili politički proces?, *Croatia christiana perodica*, 39 (2015) 75, 121-138.

BLAGEC, Ozren: Otkrivanje spomenika Antunu Nemčiću 1899. i obilježavanje 100. godišnjice Nemčićeva rođenja 1913. godine, *Civitas Crisiensis*, 1 (2014) 1, 53-67.

- BOGOVIĆ, Mile: Posljedice politizacije glagoljice u 19. stoljeću, u: Romana Horvat (ur.): *Knjige poštujući, knjigama poštovan: zbornik Josipu Bratuliću o 70. rođendanu*, Zagreb: Matica hrvatska, 2010, 293-299.
- DAMJANOVIĆ, Stjepan: Uz 1150. obljetnicu početka Moravske misije Svetog Ćirila i Metoda, *Vijenac*, 21 (2013) 497, <<https://www.matica.hr/vijenac/497/ne-disemo-li-zrak-svi-jednako-21327/>> (27. 7. 2021).
- Dr. F.: Zbirka domorodnih napjeva, *Glazba*, 1 (1893) 10, 86-87.
- FRANKOVIĆ, Dubravka: Kornelije Stanković u hrvatskoj leksikografiji 19. stoljeću, u: Dimitrije Stefanović (ur.): *Kornelije Stanković i njegovo doba*, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1985, 227-237.
- GOGLIA, Antun: Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu (1827–1927), *Sv. Cecilija*, 21 (1927) 1, 18-19.
- HRGOVAN, Mateja: *Kultura i povijest ukrajinske dijaspore u suvremenim istraživanjima (pitanja prijevoda terminologije)*, diplomski rad, Zagreb: Odsjek za istočno-slavenske jezike i književnosti – Katedra za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
- Hrvatsko pjevačko društvo »Nada« (Mitrovica): *Spomen knjiga: 1886.-1911.: prigodom 25-godišnjice i posvete zastave mitrovačkog Hrvatskog pjevačkog društva »Nade« u Mitrovici dne 9. srpnja 1911*, Mitrovica: [s. n.], 1911.
- IVANIŠEVIĆ, Goran: Izvori za povijest crkvenog pjevanja u župnoj crkvi sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, *Žumberački krijes*, Kalendar 1987, Zagreb: Žumberački vikarijat: Kršćanska sadašnjost, 1986.
- IVANIŠEVIĆ, Goran: 85. obljetnica osnutka i djelovanja Ćirilo-Methodova kora 1931.-2016., predavanje, Knjižnica HAZU, Zagreb, 8. prosinca 2016, <<https://pdfslide.tips/documents/predavanje-dr-gorana-ivanisevica-iz-zagreba-85-hmd-musicorgwp-content/uploads/201612ivanisevic-cirilo.html>> (27. 7. 2021).
- JORGAČEVIĆ, Jelena: Pravoslavna duhovna muzika: Eho nebeske pesme, *Vreme*, 1098 (19. 1. 2012), <<https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1030133>> (20. 1. 2021).
- KEKIĆ, N. Nikola: Pjevanje u križevačkoj katedrali, *Žumberački krijes*, Kalendar 1997, Zagreb: Žumberački vikarijat Križevačke biskupije, 1996, 157-163.
- KLAIĆ, Vjekoslav – NOVAK, Vjenceslav (ur.): *Gusle: časopis za svjetovnu i crkvenu glazbu*, Zagreb: Tisak dioničke tiskare, 1892.
- KOLAR, Mario: Antun Nemčić u Gajevoj Danici – Gajeva Danica u Antunu Nemčiću, *Civitas Crisiensis*, 1 (2014) 1, 29-39.
- KUREČIĆ, Zvonimir: Crkveno pjevanje u bizantsko-slavenskome obredu, u: Goran Ivanišević (ur.): *Crkveno pjevanje u Hrvatskoj*, Zagreb: Ćirilo-Methodov kor, 2002, 25-41.
- MALJKOVIĆ, Zdravko: Liturgijska muzika u obradama srpskih kompozitora XIX veka, <https://www.academia.edu/30503107/Liturgijska_muzika_u_obradama_srpskih_kompozitora_XIX_veka> (27. 7. 2021).
- MILETIĆ, Zdenka: Veličit duša moja Gospoda, *Sveta Cecilija*, 59 (1989) 1, 22-23.
- MIŠUR, Ivo: Injati – kratka povijest grkokatoličke župe Svete Trojice Vrlika, *Obnovljeni život*, 72 (2017) 3, 333-346.
- MIŠUR, Ivo: Demografska analiza stanovništva grkokatoličke župe Kričke, *Služba Božja*, 59 (2019) 2, 159-175.

- OSTAJMER, Branko: Two Viennese Students – the Bishop and his Disobedient Pastor Jakov Stojanović, u: Darija Damjanović Barišić – Grgo Grbešić – Tomislav Mrkonjić (ur.): *Josip Juraj Strossmayer 1815 – 2015.*, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2017, 103 -122. <<http://histedu.isp.hr/histedu/wp-content/uploads/2018/03/06-Ostajmer.pdf>> (27. 7. 2021).
- PETROVIĆ, Danica: *Osmoglasnik u muzičkoj tradiciji Južnih Slavena*, Beograd: Muzikološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti, (Knjiga 16/I), 1982, <https://books.google.hr/books?id=LT6lvQEACAAJ&redir_esc=y> (27. 7. 2021).
- RELJANOVIĆ, Mario: Enciklika Grande Munus i pitanje obnove glagoljaštva u Dalmaciji, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, (2001) 43, 355-374, <<https://hrcaak.srce.hr/12179>> (29. 11. 2020).
- RUMJANCAV, Oleg: Prvi podaci o identitetu bačko-srijemskih i bosansko-slavonskih Rusina, u: Jevgenij Paščenko – Miroslav Kirinčić (ur.): *Zakarpats'ka Ukrajina: povijest – tradicija – identitet*, Zagreb: Hrvatsko-ukrajinsko društvo, 2013, 349-351.
- STANKOVIĆ, Kornelije: *Liturgija Sv. Jovana Zlatoustog*, izvedba Zbora Radiotelevizije Srbije, dir. Bojan Suđić, 1999, <<https://www.youtube.com/watch?v=vmo9rCIWBRo>> (27.7. 2021).
- STOJANOVIĆ, Jakob: Proslava narodnog blagdana, *Svjetlost*, 6 (10. 7. 1910) 28, 1.
- STOJANOVIĆ, Jakob: Staroslavenska misa, *Svjetlost*, 6 (10. 7. 1910) 28, 2.
- STÖCKL, Antun – NAGY, Dimitrije (prir.): *Vienac crkvenih pjesmama što ih pjeva grčko-kat. mladež u Zagrebu*, Zagreb: Grčko-katoličko sjemenište, 1902.
- ŠICEL, Miroslav: Hranilović, Jovan, *Hrvatski biografski leksikon*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002, <<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=86>> (28. 11. 2020).
- ŠIMRAK, Janko: Prostopjenije. Diptih Andrije Segedija, *Eparhijski vjestnik Križevačke biskupije*, Križevci: Križevačka biskupija, 1944, 87-96.
- ŠIROLA, Božidar: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca, *Sv. Cecilija*, 16 (1922) 5, 141-144.
- ŠPANOVIĆ, Dario: Hrvatsko pjevačko društvo »Nada«, *Hrvatska riječ*, (28. 6. 2013) 534, 31, <<http://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A14750/Hrvatsko-pjevaccko-drustvo-%C2%BBNada%C2%AB/>> (15. 1. 2020).
- TIMKO, Inoktenije (ur.): *Crkveno prostopjenije grkokat. Križevačke eparhije prema žumberačkim napjevima*, Zagreb: [s. n.], 1944.
- ZJALIĆ, Milan: *Glazbeno pjevačko društvo »Vijenac« u zagrebačkom sjemeništu*, Zagreb: Vlastita naklada, 1906.

Summary

ANDRIJA SZEGEDY'S CONTRIBUTION IN THE FIELD OF CHURCH AND SECULAR MUSIC

Many Greek Catholic priests were prominent and active members of Croatian society. One of them was Andrija Szegedy/Segedi (born in the city of Šid in 1862 – died in Kričke in 1920) – known in the music world as »Andrija from Srijem«. As a cadet of the Greek Catholic seminary in Szeged, he finished high school in Zagreb and theological studies in Vienna as a student of the »Barbareum« College. In 1885 he was ordained Greek Catholic priest of the Diocese of Križevci. He was entrusted with various services: he was bishop's secretary and aided with administrative tasks, he was rector of the Greek Catholic seminary in Zagreb, director of the Greek Catholic orphanage »Julianeum« and religious teacher for Greek Catholics in Križevci, he provided pastoral care in Kucuri, Vrbas and Dišnik. In his work, Andrija Szegedy always advocated improvement of the spiritual and material condition in his parishes, but also tried to raise the level of cultural and educational life for his parishioners. Musically talented, he especially nurtured church »chanting« and spiritual music, and is credited with the renewal and development of Greek Catholic liturgical singing in Zagreb and the Diocese of Križevci, mainly in the (Russian) Church Slavic language.

Croatian Greek Catholics of the Žumberak Vicariate of the Diocese of Križevci brought to Croatia, fleeing from the Turks, the old tunes of the octave, the so-called »prostopjenije«. They kept them by oral tradition through church singers, and there were fewer and fewer of them each year, and the danger emerged that this style of singing would be completely lost. Thanks to Andrija Szegedy (under the pseudonym Andrija Srijemac), this old church style of singing »prostopjenije« was preserved from oblivion, and became a part of the written tradition – a testimony of Žumberak's church music tradition collected in the book *Zbirka crkvenih napjeva, kako se pjevaju u grčko-katoličkom sjemeništu u Zagrebu* [Collection of Church Songs, as they are sung in the Greek Catholic seminary in Zagreb] in 1894. This is the first work of its kind and a testimony that the Greek Catholic Church in Croatia has built its own path away from its beginnings based on the Byzantine tradition.

Andrija Szegedy is credited with melographing the music edition of a small format embordered cloth titled *Liturgija Sv. Joanna Zl. Duett* [Liturgy of St. John Chrysostom – Duet]. With equal zeal, Szegedy worked hard on secular choral singing and music literature in high schools. He received great recognition from music experts for publishing the collection *Jeka: zbirka izabranih domorodnih napjeva za mješovit zbor (s dječaćkimi glas.) – udesio A. Srijemac* [Echo: Collection of Indigenous Songs for mixed choir (with boys' voices) – arranged by A. Srijemac], which he intended for pedagogical purposes: as music literature for high school singing teachers.

As a participant in the awakening of the national and restorative musical period of church and secular national music of the Christian East and West, Szegedy also tried his hand as a composer, composing a musical ballad *Grob kaludjerov* [The Tomb of the Monks] (1894) for the choir and soloists – based on the text written by Antun Nemčić.

Andrija Szegedy has a unique role in the field of church singing of Croatian Greek Catholics of the Žumberak Vicariate of the Diocese of Križevci. Thus, with his musical works, endeavors and intentions, Szegedy paved the way for the professionalization of the liturgical music in the Diocese of Križevci.